

Sygn. akt II CSK 139/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Jan Górski

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

Protokolant Agnieszka Łuniewska

w sprawie z powództwa A. G.
przeciwko "P." Spółce Akcyjnej w R.
o nakazanie wydania akcji i ustalenie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 27 stycznia 2016 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 sierpnia 2014 r.,

1) oddała skargę kasacyjną w części skierowanej do oddalenia apelacji powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji oddalającego powództwo o ustalenie, że A. J. nie jest prezesem zarządu pozwanej,

2) uchyła zaskarżony wyrok w pozostałej części i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem wydanym w dniu 19 sierpnia 2014 r. w sprawie z powództwa A. G. przeciwko P. Spółce Akcyjnej o nakazanie wydania akcji i ustalenie oddalił apelację powoda A. G. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 25 października 2013 r. oddalającego powództwo.

Powód A. G. domagał się w toku procesu: nakazania wydania mu dokumentów 350 akcji imiennych serii A nr 001-350, 50 akcji na okaziciela serii A nr 901-950 i 42.335 akcji imiennych serii B nr 42.336-84.670; ustalenia, że A. J. nie jest prezesem zarządu pozwanej, ponieważ została skutecznie odwołana albo nie została skutecznie powołana; ustalenia, że jest właścicielem akcji objętych żądaniem wydania, a Z. G. nie nabył własności tych akcji na podstawie oferty powoda z dnia 29 lipca 2011 r.; nakazania wpisania do księgi akcji powoda, jako posiadacza wymienionych akcji imiennych.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwana P. Spółka Akcyjna jest wpisana do rejestru przedsiębiorców prowadzonego w ramach Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem [...]. Kapitał zakładowy pozwanej wynosi 8.567 zł i dzieli się na 85.670 akcji o wartości nominalnej 100 zł. Akcje dzielą się na akcje imienne serii A o nr A001-A900, akcje na okaziciela serii A o nr A901-A1000 i akcje imienne serii B o nr B0001-B84670. Powód A.G. początkowo objął akcje o nr A001-A350 i A901-A950; Z. G. początkowo objął akcje o nr A351-A700 i A951-A1000; H. G. objęła akcje o nr A 701-A800; G. G. objęła akcje o nr A801-A900. Uchwałą nr 3 z dnia 4 października 2002 r. walne zgromadzenie pozwanej spółki postanowiło o podwyższeniu kapitału zakładowego spółki poprzez emisję akcji serii B o nr B0001– B84.670. Z. G. za aport o wartość 4.233.500 zł objął 42.335 akcji serii B o nr 0001-42335, powód A. G. za aport takiej samej wartości objął 42.335 akcji serii B o nr 42336-84.670. Aport to nieruchomości, dla której w księgach wieczystych wpisani byli, jako współwłaściciele po 1/2 Z. G. i powód A. G. Jednocześnie w treści aktu notarialnego małżonkowie Z. i G. G. oraz małżonkowie A. i H. G. oświadczyli, że powyższe nieruchomości zostały nabyte za środki wspólne małżonków, stanowiły one, zatem majątek wspólny małżonków. Z. i G. G. oraz A. i H. G.

oświadczyli, że na pokrycie aportu przenoszą własność nieruchomości na pozwaną spółkę. A. G. i H. G. w dniu 20 lutego 2003 r. umownie wyłączyli majątkową wspólność ustawową oraz złożyli oświadczenie, że ich stosunki majątkowe będą podlegać ustrojowi rozdzielności majątkowej.

Statut pozwanej spółki przewiduje, że: przeniesienie akcji imiennych wymaga zezwolenia spółki, a zezwolenia udziela rada nadzorcza (§ 7 ust. 2); członków zarządu wybiera rada nadzorcza, składająca się (§ 20) z czterech członków wybieranych przez walne zgromadzenie (§ 10); na pierwszym posiedzeniu rada nadzorcza wybiera ze swego grona przewodniczącego i zastępców (§ 26.); do ważności uchwał rady nadzorczej wymagane jest zaproszenie wszystkich członków i obecność przynajmniej czterech (§ 28); uchwały rady nadzorczej zapadają bezwzględną większością głosów, w przypadku równości głosów decyduje głos przewodniczącego (§ 29).

Podczas walnego zgromadzenia pozwanej spółki dnia 3 kwietnia 2003 r. została wybrana na trzyletnią kadencję rada nadzorcza, w której skład weszli: Z. G. (powołany na przewodniczącego rady nadzorczej), powód A. G., G. G., H. G. Podczas walnego zgromadzenia spółki z dnia 11 kwietnia 2006 r. została wybrana rada nadzorcza w składzie Z. G., A. G., G. G., H. G. W protokole brak jednak zapisu o wyborze przewodniczącego rady nadzorczej. Rada nadzorcza po tym dniu nie podjęła uchwały o wyborze przewodniczącego.

Podczas posiedzenia rady nadzorczej dnia 31 grudnia 2008 r., które jako przewodniczący otworzył Z. G., podjęto uchwałę o odwołaniu poprzedniego członka zarządu spółki i powołaniu z dniem 1 stycznia 2007 r. do zarządu spółki A. J. Jednocześnie uchwalono, że sprzeciw choćby jednego członka rady nadzorczej zgłoszony w formie pisemnej będzie skutkował wygaśnięciem jej mandatu i odwołaniem bez konieczności podejmowania oddzielnej uchwały. Taki był kompromis pomiędzy powodem a Z. G. Pismem z dnia 13 maja 2011 r. powód A. G. zawiadomił radę nadzorczą, że zgłasza sprzeciw, co do dalszego sprawowania funkcji członka zarządu spółki przez A.J.

Powód w piśmie z dnia 29 lipca 2011 r. adresowanym do Z. G. złożył ofertę sprzedaży pakietu akcji serii A i B w pozwanej spółce w liczbie 42.735 za kwotę 18

mln złotych. W ofercie wskazano, że z chwilą dojścia do powoda oświadczenia o przyjęciu oferty dochodzi do zawarcia umowy sprzedaży, że skuteczność nabycia akcji uzależniona jest od uzyskania zgody rady nadzorczej, a brak takiej zgody spowoduje nieważność nabycia akcji; że oświadczenie stanowi ofertę w rozumieniu art. 66 § 1 k.c. Pismem datowanym na ten sam dzień powód wystosował adresowaną do Z. G. ofertę kupna należących do niego akcji za kwotę 17 mln złotych.

Z. G. w piśmie z dnia 1 sierpnia 2011 r. złożył oświadczenie, że nie przyjmuje oferty kupna akcji, natomiast, jako nabywca przyjmuje ofertę sprzedaży akcji pozwanej w ilości 42.735 za kwotę 18 mln zł.

Żona powoda H. G. nie wiedziała o umowie, a jak się dowiedziała o umowie, nie wyraziła na nią zgody.

Podczas walnego zgromadzenia z dnia 9 września 2011 r. Z. G. oświadczył, że w dniu 1 sierpnia 2011 r. przyjął ofertę sprzedaży przez powoda 42.735 akcji, a własność akcji na okaziciela przeszła na niego z dniem przyjęcia oferty, własność akcji imiennych przejdzie na niego po uzyskaniu zgody rady nadzorczej.

Powód w piśmie z dnia 1 października 2011 r. wezwał zarząd pozwanej - na podstawie art. 328 § 5 k.s.h. - do wydania w terminie siedmiu dni dokumentów akcji pozwanej na okaziciela serii A nr 001-350 (350 sztuk) i serii A nr 901-950 (50 sztuk) oraz akcji imiennych serii B nr 42.336-82.670 (42.335 sztuk) spełniających wymogi art. 328 § 1 i 2 k.s.h. Pozwana dnia 5 października 2011 r. na piśmie poinformowała powoda, że nigdy nie wyemitowała części akcji wymienionych w jego piśmie, a więc zarząd nie może wydać akcji, których nie posiada.

Dnia 21 października 2011 r. rada nadzorcza podjęła uchwałę, zgodnie z którą rada nadzorcza miała wyrazić zgodę na nabycie przez akcjonariusza Z. G. akcji imiennych serii A o nr 001-350 oraz serii B o nr 42.336-84.370. Wobec równej ilości głosów za uchwałą i przeciw uchwale, Z. G. oświadczył, że decyduje jego głos, jako przewodniczącego i stwierdził, że uchwała została przyjęta.

Dnia 16 listopada 2011 r. powód wystąpił do zarządu pozwanej spółki o doręczenie aktualnego odpisu z księgi akcyjnej oraz zgłosił sprzeciw, co do ewentualnego zamiaru wpisania Z. G., jako nabywcy akcji imiennych i na okaziciela.

Pozwana spółka wydała Z. G. poza akcjami pierwotnie przez niego objętymi, dnia 1 września 2011 r. 350 akcji imiennych serii A nr 001-350 oraz 50 akcji na okaziciela serii A nr 901-950 zaś dnia 1 grudnia 2011 r. 42.335 akcji imiennych serii B nr 42.336-84.670.

Sąd Okręgowy, oddalając powództwo, wskazał, że Kodeks spółek handlowych wyraźnie odróżnia wydanie dokumentu akcji od przeniesienia jego posiadania. Roszczenie z art. 328 § 5 k.s.h., które wspólnik może skierować do spółki w terminie miesiąca od dnia jej rejestracji (wydanie pierwotne), należy odróżnić od roszczenia windykacyjnego o wydanie zmaterializowanych dokumentów akcji funkcjonujących w obrocie. Roszczenie windykacyjne zmierza do przeniesienia posiadania już wydanego dokumentu akcji. Właściciel akcji (uprawniony materialnie) kieruje żądanie wydobywcze do aktualnego posiadacza akcji (uprawnionego formalnie). Odnosząc powyższe do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, powód A.G. powinien żądać wydania akcji od ich aktualnego posiadacza, tj. Z. G. Nie mógł zgłaszać takiego żądania wobec pozwanej spółki, bowiem dokonała ona wydania dokumentów akcji. Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że powód nabył akcje w czasie trwania majątkowej wspólności małżeńskiej, a więc wchodziły one do majątku wspólnego małżonków. Niewątpliwie czynność sprzedaży udziałów za kwotę 18 mln złotych stanowiła czynność rozporządzającą przekraczającą zakres zwykłego zarządu, wymagała zatem zgody drugiego małżonka. Żona powoda takiej zgody nie wyraziła, a nawet była przeciwna takiej czynności. Wobec tego sprzedaż przez powoda akcji należało uznać za nieważną. Niezależnie od tego sprzedaż akcji imiennych uzależniona była od zgody Rady Nadzorczej. Taka zgoda nie została skutecznie wyrażona. Także z tego powodu zbycie akcji przez powoda było nieważne.

Sąd Okręgowy uznał, że powód nie miał interesu prawnego, ani jako akcjonariusz, ani jako członek rady nadzorczej, w żądaniu ustalenia, że A. J. nie jest prezesem zarządu pozwanej spółki, ponieważ została skutecznie odwołana albo nie została skutecznie powołana.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia zarzutów apelacyjnych, tak w zakresie naruszenia prawa procesowego, jak i materialnego, co

skutkowało oddaleniem apelacji powoda. Podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którym należy odróżnić roszczenie z art. 328 § 5 k.s.h. od roszczenia windykacyjnego. Pierwsze roszczenie dotyczy dokumentów akcji i ma na celu pozyskanie zmaterializowanego dokumentu akcji od jego wystawcy. Uprawnionym jest, co do zasady, akcjonariusz będący założycielem spółki. Prawo podmiotowe akcjonariusza istnieje niezależnie od istnienia dokumentu, a jego wydanie nie warunkuje możliwości wykonywania praw akcyjnych. Natomiast roszczenie windykacyjne to roszczenie o wydanie funkcjonujących w obrocie zmaterializowanych dokumentów akcji, którym przypisuje się przymiot rzeczy w rozumieniu art. 45 k.c. Przesłanki zasadności obu roszczeń są ukształtowane odmiennie. Sąd Apelacyjny wskazał, że powód wywodzi roszczenie o wydanie akcji z art. 328 § 5 k.s.h. tymczasem roszczenie powoda należy uznać za roszczenie windykacyjne. Powód powinien skierować roszczenie nie przeciwko spółce, która wydała akcje, ale przeciwko temu, kto akcjami włada.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie mógł odnieść skutku zarzut związany z niezastosowaniem do oceny zachowania strony pozwanej art. 5 k.c. albowiem Sąd pierwszej instancji ocenił zachowanie strony pozwanej jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i słusznie przyjął, że nie jest dopuszczalne, aby art. 5 k.c. stanowił podstawę roszczeń powoda.

Sąd Apelacyjny podzielił także stanowisko Sądu pierwszej instancji, że powód, jako akcjonariusz i jako członek rady nadzorczej, nie ma interesu prawnego w ustaleniu, że A. J. nie ma mandatu do sprawowania funkcji prezesa zarządu pozwanej spółki. Nie ulega wątpliwości, że każdy akcjonariusz ma interes prawny w zaskarżeniu uchwały rady nadzorczej, jeżeli uchwała ta wywołuje skutki w sferze jego praw członkowskich, nie jest wystarczające samo dążenie akcjonariusza do prawidłowego kształtowania ładu organizacyjnego spółki. Zdaniem Sądu Apelacyjnego to, czy A. J. jest członkiem zarządu pozwanej spółki nie wpływa na sferę praw i obowiązków powoda, ani jako akcjonariusza, ani jako członka rady nadzorczej.

Sąd Apelacyjny nie podzielił też zarzutów apelującego dotyczących uchwały rady nadzorczej z dnia 31 grudnia 2006 r. obejmujących naruszenie art. 58 § 3 k.c.

w zw. z art. 368 § 4 k.s.h., art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 370 § 1 k.s.h., art. 94 i 89 k.c. Uznał, że A. J. nie tylko została skutecznie powołana do zarządu pozwanej, ale i nie została odwołana. Uchwała z dnia 31 grudnia 2006 r. w zakresie przyznającym członkom rady nadzorczej prawo do odwołania członka zarządu bez konieczności podjęcia w tym przedmiocie uchwały przez radę nadzorczą pozostaje w sprzeczności z art. 368 § 4 k.s.h., jednak art. 58 § 3 k.c. pozwala na przyjęcie konstrukcji częściowej nieważności, jeżeli nieważnością dotknięta jest tylko część czynności prawnej. W rozpatrywanej sytuacji - w zakresie uprawnienia każdego z członków rady nadzorczej do jednostronnego odwołania członka zarządu. Oznacza to, że postanowienie przewidujące odwołanie A. J. z funkcji członka zarządu spółki w formie sprzeciwu złożonego jednoosobowo przez członka rady nadzorczej może zostać uznane za nieważne bez uszczerbku dla ważności postanowienia o jej odwołaniu.

Powód A. G. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 sierpnia 2014 r. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 328 § 1 i 5 k.s.h., niezastosowanie art. 5 k.c. oraz niewłaściwe zastosowanie art. 58 § 3 k.c. W ramach prawa procesowego podniósł zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i wydanie wyroku uwzględniającego powództwo.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Słusznie zarzuca się w skardze kasacyjnej naruszenie art. 328 § 1 k.s.h. przez Sąd drugiej instancji, który przyjął, że przepis ten dotyczy wyłącznie dokumentów akcji a nie praw akcyjnych. Skoro dokumenty akcji zostały wydane przez spółkę innej osobie, roszczenie powoda - właściciela akcji, jako roszczenie windykacyjne, powinno zostać skierowane do aktualnego posiadacza akcji, a nie do spółki. W ten sposób Sąd Apelacyjny sprowadził powodzenie powództwa od tego, czy dokumenty akcji znajdują się w posiadaniu spółki. Stanowisko to nie zasługuje na uwzględnienie.

Terminowi „akcja” nadaje się różne znaczenia. Z jednej strony akcja stanowi część (ułamek) kapitału zakładowego. Suma wartości nominalnej akcji tworzy kapitał zakładowy spółki. Według innego ujęcia akcja wyraża prawa podmiotowe

akcjonariusza. Akcja w inkorporującym ją w odpowiedniej formie (art. 328 § 1 k.s.h.) dokumencie jest też papierem wartościowym opiewającym na prawa inne niż wierzytelności (art. 921¹⁶ k.c.). Specyfika akcji traktowanych, jako prawa podmiotowe akcjonariuszy, polega na tym, że istnieją one niezależnie od wydania dokumentu akcji. Prawa akcyjne o treści określonej w statucie spółki powstają z chwilą rejestracji spółki i odpowiednio z chwilą zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego. Dlatego za nieważne uznaje się akcje wydane przed rejestracją tych zdarzeń (zob. art. 335 § 4 k.s.h.). Akcja jest zatem deklaratoryjnym papierem wartościowym, a wobec tego sam dokument nie prowadzi do nawiązania stosunku korporacyjnego; nie kreuje uprawnień, lecz jedynie je odzwierciedla.

Z przyjęciem deklaratoryjnego charakteru akcji, jako papieru wartościowego, wiąże się pytanie o sposób, w jaki powstaje akcja. Chodzi o wybór przyjmowanych w doktrynie i orzecznictwie koncepcji powstania papieru wartościowego. Według jednej koncepcji określanej, jako „teoria kreacyjna”, do powstania papieru wartościowego wystarczające jest wystawienie zgodnego z wymogami art. 328 § 1 i 2 k.s.h. dokumentu akcji przez spółkę w oderwaniu od przyczyny tej czynności. Nie ma wówczas znaczenia komu ten dokument został wydany. Według innej koncepcji, określanej jako „teoria emisyjna”, do powstania papieru wartościowego potrzebne jest nie tylko wydanie dokumentu akcji podpisanego przez zarząd spółki ale konieczne jest także „puszczenie tego dokumentu w obieg”. W ramach tej konstrukcji podkreśla się, że nie chodzi o wydanie dokumentu komukolwiek, ale tylko osobie uprawnionej. W najnowszym piśmiennictwie utorowała sobie drogę dominująca obecnie koncepcja nazywa zbiorczo „teorią umowną”, uznająca umowę dochodzącą do skutku przez wydanie dokumentu za źródło wierzytelności ucieleśnionej w papierze wartościowym (por. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2004 r., IV CK 712/03, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 143; z dnia 1 grudnia 2006 r., I CSK 297/08, OSNC-ZD 2009, nr 3, poz. 86). Poza wydaniem dokumentu akcji musi zatem dojść do mającego kausalny charakter porozumienia pomiędzy spółką a akcjonariuszem, co do powstania praw korporacyjnych i ich następczego inkorporowania w akcji. Wyraża się ono wystawieniem dokumentu akcji przez spółkę i wydaniem tego dokumentu akcjonariuszowi zgodnie z jego żądaniem zgłoszonym na podstawie art. 328 § 5 k.s.h. Akcja jako papier

wartościowy powstaje zatem nie z chwilą sporządzenia przez spółkę dokumentu, ale z chwilą wydania akcjonariuszowi dokumentu akcji na podstawie umowy. Do powstania papieru wartościowego niezbędne jest powstanie prawa podmiotowego, które zostaje inkorporowane w sporządzonym zgodnie z art. 328 k.s.h. dokumencie akcji oraz wydanie tego dokumentu do rąk uprawnionego podmiotu. Uprawnionym do odbioru dokumentu akcji jest tylko akcjonariusz, a jego uprawnienie nie wygasa przez czas trwania spółki i może być wykonane w każdym momencie tego okresu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 stycznia 2014 r., II CSK 172/13, niepubl.).

Uzasadnieniem kauzalnego charakteru porozumienia kreującego prawa korporacyjne, jakie ucieleśnia akcja jest funkcjonująca powszechnie w prawie prywatnym zasada kauzalności czynności prawnych. Zasada ta odnosi się także do czynności prawnych prowadzących do powstania akcji. Powstanie prawa podmiotowego i papieru wartościowego wymaga współdziałania wystawcy dokumentu z uprawnionym w formie czynności kauzalnej. Jeżeli czynność prawna kreująca prawa podmiotowe akcjonariusza jest nieważna, nie powstaje też papier wartościowy

Wydanie dokumentu akcji o treści i formie określonej w art. 328 § 1 i 2 k.s.h. osobie nieuprawnionej sprawia, że dokument akcji, którym dysponuje ta osoba nie jest papierem wartościowym i inkorporuje żadnego prawa spółkowego. Nie zwalnia to spółki od obowiązku wydania dokumentów akcji w związku z ich pierwszą emisją lub emisją związaną z podwyższeniem kapitału zakładowego na żądanie uprawnionego akcjonariusza.

W judykaturze wyraźnie odróżnia się wydanie dokumentu akcji od przeniesienia jego posiadania, stwierdzając, że wydanie dokumentu akcji, w postaci przekazania faktycznego władztwa nad dokumentem akcyjnym, powinno nastąpić wtedy, gdy to spółka ma przekazać dokument akcjonariuszowi w sytuacji, w której prawa z akcji powstały przez jej objęcie (art. 328 § 5, art. 335 i 451 § 2 k.s.h.). Kodeks spółek handlowych wyraźnie odróżnia wydanie dokumentu akcji od przeniesienia jego posiadania. Do wydania akcji dochodzi tylko wtedy, gdy przeniesienie posiadania następuje w sposób określony w art. 348 k.c., musi wtedy

nastąpić przekazanie faktycznego władztwa nad dokumentem akcyjnym, z reguły więc wręczenie go akcjonariuszowi. Wydanie akcji powinno nastąpić wtedy, gdy to spółka ma przekazać dokument akcjonariuszowi; wiąże się ono z sytuacją, w której prawa z akcji powstają przez jej objęcie (zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 27 kwietnia 2007 r., I CSK 11/07, OSNC 2008 r., Nr 5, poz. 51).

W podsumowaniu dotychczasowych rozważań należy przyjąć, że uprawnienie akcjonariusza wynikające z art. 328 § 5 k.s.h. nie może być oceniane wyłącznie, jako żądanie wydobywcze, żądanie wydania rzeczy, ale jest to roszczenie o nakazanie pozwanej złożenia w sporządzonym na piśmie dokumencie akcji oświadczenia o treści wynikającej z art. 328 § 1 k.s.h. i wydanie tego dokumentu. Żądanie to akcjonariusz może aż do zaspokojenia kierować do spółki przez cały czas trwania spółki. Nie niweczy tego roszczenia wydanie przez spółkę dokumentów akcji przysługujących akcjonariuszowi osobie nieuprawnionej. Takie zachowanie spółki nie stanowi wypełnienia obowiązku wynikającego z art. 328 § 5 k.s.h. Po wydaniu akcjonariuszowi dokumentu akcyjnego zgodnego z wymogami art. 328 k.s.h., o ile Kodeks spółek handlowych nie stanowi inaczej, do rozporządzeń i innych czynności prawnych, mających za przedmiot sam dokument akcyjny i inkorporowane w nim prawa oraz obowiązki majątkowe i niemajątkowe mają, wobec treści art. 921¹⁶ k.c., odpowiednie zastosowanie postanowienia art. 921⁶ - 921¹³ k.c. dotyczące papierów wartościowych.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uwzględnił skargę kasacyjną skierowaną do oddalenia powództwa o wydanie dokumentów akcji i w tym zakresie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Słusznie zarzuca się w skardze kasacyjnej naruszenie art. 189 k.p.c., który stanowi uzasadnioną podstawę zaskarżenia uchwały rady nadzorczej spółki kapitałowej (zob. m. in. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 23 oraz wyrok z dnia 3 kwietnia 2014 r., V CSK 300/13, OSNC-ZD 2015, nr 3, poz. 15). Legitymację czynną powoda przesądza jego status członka rady nadzorczej pozwanej spółki,

w której stosownie do postanowień jej statutu rada nadzorcza jest organem uprawnionym do powoływania członków zarządu.

Pomimo tej oceny skarga kasacyjna w pozostałym zakresie nie zasługuje na uwzględnienie.

Nie można bowiem zgodzić się ze skarżącym, że doszło do naruszenia art. 5 przez jego niezastosowanie skoro istota sporu sprowadzała się do rozstrzygnięcia charakteru prawnego żądania opartego na treści art. 328 § 5 k.s.h. i wpływu na to rozstrzygnięcie wydania przez pozwaną spółkę dokumentów akcji osobie nieuprawnionej. Wymieniony art. 5 k.c. nie może wpływać na wykładnię normy prawa materialnego określającej treść prawa podmiotowego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2000 r., II CKN 749/98, OSNC 2000/7-8/135). Przepis ten nie kształtuje praw podmiotowych, nie zmienia i nie modyfikuje uprawnień, jakie wynikają z innych przepisów prawa. Poza tym trzeba mieć na względzie, że postawiony przez powoda zarzut nadużycia prawa podmiotowego dotyczy skuteczności czynności prawnej spółki dokonanej z udziałem osoby trzeciej, która nie jest stroną niniejszego procesu.

W wymienionej uchwale składu sędziów z dnia 18 września 2013 r. (III CZP 13/13) Sąd Najwyższy przyjął, że uchwały zarządu, rady nadzorczej i komisji rewizyjnej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwały zarządu i rady nadzorczej spółki akcyjnej podlegają zaskarżeniu w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 k.c.). W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy podzielił te wypowiedzi piśmiennictwa, które ze względu na brak w tym przedmiocie luki w prawie sprzeciwiały się zastosowaniu na zasadzie analogii do zaskarżania uchwał tych organów art. 249-252 lub art. 422-425 k.s.h. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy uznał za właściwe odwołanie się do art. 2 k.s.h., który przewiduje stosowanie wprost albo odpowiednio przepisów kodeksu cywilnego, a więc pozwala także oceniać uchwały rad nadzorczych i uchwały zarządów spółek kapitałowych na podstawie art. 58 k.c. Dopuszczalność posłużenia się analogicznymi rozwiązaniami zawartymi w art. 249-252 lub art. 422-425 k.s.h., wyłącza również szczególny charakter tych przepisów, poświęconych jedynie zaskarżaniu uchwał

zgromadzeń wspólników (walnych zgromadzeń) spółek kapitałowych, które mają wyjątkowy charakter i precyzyjnie określony przedmiotowy zakres zastosowania.

Posłużenia się powództwem wytoczonym na podstawie art. 189 k.p.c. i możliwości kontroli przez sąd uchwał rad nadzorczych i uchwał zarządów spółek kapitałowych z zastosowaniem przesłanek wynikających z art. 58 k.c. w związku z art. 2 k.s.h. usprawiedliwia jednocześnie odpowiednie zastosowanie do tych powództw art. 58 § 3 k.c. podobnie jak dopuszcza się jego zastosowanie do nieważnych i wzruszalnych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych (zob. m. in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 1999 r. (sygn. akt I CKN 1088/97, OSNC 1999/11/193; z dnia 13 maja 2004 r. (sygn. akt V CK 452/04, OSNC 2005/5/89; z dnia 19 grudnia 2007 r., (sygn. akt V CSK 350/07, niepubl.; z dnia 7 lutego 2013 r., II CSK 300/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 98). Zgodnie z jego treścią, jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba, że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Wobec tego zastosowanie art. 58 § 3 k.c. zależy od tego, czy zaskarżona część uchwały ma charakter autonomiczny i nie jest nierozzerwalnie związana z innymi elementami kwestionowanej czynności prawnej.

Sąd drugiej instancji kierując się treścią tego przepisu ocenił, iż zaskarżona uchwała dotyczy w istocie dwóch odrębnych materii, które mogłyby zostać uregulowane w dwóch oddzielnych uchwałach i uznał, że postanowienie dotyczące możliwości odwołania członka zarządu w każdym czasie w drodze sprzeciwu któregokolwiek z członków rady nadzorczej pozostaje bez wpływu na inną część tej uchwały podjętej w indywidualnej sprawie powołania określonej osoby do zarządu spółki. W ten sposób Sąd drugiej instancji uznał, że zaskarżona część uchwały pozostaje bez wpływu na ważność uchwały o powołaniu członka zarządu. Zważyć przy tym trzeba, że uchwała o powołaniu A.J. została podjęta w sprawie personalnej, zgodnie z kompetencjami rady nadzorczej. Dalsza część tej uchwały dotyczyła wykraczającego poza te kompetencje (art. 368 § 4 k.s.h.), określenia sposobu odwołania członka zarządu. Nie bez znaczenia dla tej oceny mają także względy pewności obrotu.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną powoda w pozostałej części.

kc